Nathan Lopes Cardozo
Jewish Law as Rebellion.
A Plea for Religious Authenticity and Halachic Courage

Jerusalem–New York: Urim Publication, 2018, 481 old.

isbn: 978-965-524-276-8

A judaizmus válságban van. Izrael Államban még inkább. A fiatalokat érdekli Isten, a Tóra, a Talmud, vágynának az értelmes, küldetéssel teli életre, de valami mégis taszítja őket. Ez pedig nem más, mint a sokhelyütt megtapasztalható merev, kiüresedett vallásgyakorlat, az eredeti judaizmustól olyannyira távol álló dogmatikus gondolkodás. Az ortodoxia „fenegyerekének" tartott Nathan Lopes Cardozo rabbi szerint a fiatalok megtartására, Izrael Állam jövőjének biztosítására a megoldás: az ortodox judaizmus megújítása, azaz egy új, vitákat generáló, inspiráló, spiritualitással, vitalitással, bátorsággal teli, rugalmas, életszagú, profetikus Tóra-értelmezés, a Mindenhatóval naponta megélt eleven, örömteli közösség. Ez az új hozzáállás horizontális nyitottságot is igényel, csak így érheti el a judaizmus eredeti célját, azt, hogy a nemzetek világossága legyen, s megváltást hozzon a világnak.

Cardozo óriási vitákat generáló könyve tizennégy nagyobb fejezetből, s ötvennégy alfejezetből áll. A közel félezer oldalas mű tulajdonképpen korábban megjelent írásainak – illetve a tizennegyedik fejezetben egy levelezésének – gyűjteménye, ezért a fejezetek gyakran átfednek egymással, s jellegük is eltérő. Találhatunk köztük hosszabb, mélyebb, tudományos közönségnek írt komoly tanulmányokat, illetve rövidebb, figyelemfelhívó, prédikációszerű, szélesebb publikumnak szóló esszéket is. A szerző inspiráló stílusa – mely leginkább egy szenvedélyes rapperéhez hasonlít – az írások típusától függetlenül mindenen átüt, csakúgy mint a Tóra, a zsidó nép, a judaizmus, Izrael, s a fiatalok iránti szeretete.

A szerző könyvében mindenek előtt részletezi a fentebb jelzett állapotokat, végigveszi az ezekhez vezető állomásokat. Állítása szerint a *halákhá* – azaz a vallásos zsidó ember életének minden területét részleteiben szabályozó rabbinikus vallási jog – mai válságát az okozza, hogy a középkorban dogmatikussá vált. E jelenség legnagyobb felelőseinek az arisztoteliánus filozófusként is számontartott Maimonidész (RáMBáM) *Misné T*óráját és *Tizenhárom hittételé*t, illetve Józséf Káró *Sulchán Árukh*ját tartja. Cardozo szerint e művek általánosan követendő útmutatásokká válva kizárták a Mindenhatót a hívő zsidó ember életéből, de még a döntéshozástól, s az azzal járó felelősségvállalástól is megfosztották. A rabbi nem vitatja, hogy a normatív judaizmus közel kétezer éves fennállásához, az állandó támadásoknak kitett zsidóság fennmaradásához ezek bizonyos módon még kellhettek is, ugyanakkor felhívja a figyelmet arra, hogy az emancipációval, Izrael Állam létrejöttével a helyzet megváltozott, s e középkori sztenderdek követése felülvizsgálatot igényel.

A rabbi szerint az újkeletű konzervatív és reform irányzatok sem voltak képesek megoldani a problémát. Cardozo tehát egy megújuló ortodoxia mellett teszi le a voksát, s a fiatalok megtartása érdekében az oktatási intézményekben is az ókori mintákhoz való visszatérést javasolja. A talmudi korban ugyanis a teológiai, etikai, életvezetési kérdéseket pezsgő viták vették körül, egymás mellett párhuzamosan több vélemény is létezhetett, s mindegyik az Örökkévaló szavának számíthatott. A

vezetők nem mindenek felett csodált, egyeduralkodó rabbinikus tekintélyek voltak, akik „biztos" tudást kívántak átadni tanítványaiknak, konformizmusra, és szigorú engedelmességre idomítva őket, hanem hallgatóságukkal egy életközösségben tényked ő, kutató személyek, akik vitákat generálva, kétségeiket is megosztva folyamatosan újragondolták álláspontjaikat. Cardozo szerint ezek az ókori bölcsek „forognának sírjukban", ha megtudnák, hogy nézeteiket ma dogmaként tanítják.

A rabbi a talmudi korban még általánosan nem elfogadott, mára azonban általánossá és mechanikussá vált vallási szokásokat is megpiszkálja (pl. kipahordás). Ugyanakkor azt is érzékletesen kifejti, hogy a Tóra, s az annak szellemében folytatott életmód nagyon fontos és hangsúlyozandó jellege, hogy az tulajdonképpen nem más, mint lázadás, tiltakozás e világ kultúrájával szemben.

Cardozo a Tórában szereplő etikailag megdöbbentőnek számító törvényekkel kapcsolatban a talmudi kor bölcseinek humanista hozzáállása mellett érvel.[1] Külön fejezetet szán az Izrael Állam számára ma oly nagy gondot okozó, közel négyszázezer, a *halákh*á szerint zsidónak nem számító, ám zsidó ősökkel rendelkező állampolgár tömeges, „könnyített" betérítésének is. (A rabbi egyébként e téren maga is érintett: hiszen zsidó apától és nem zsidó anyától született, s tizenhat éves korában, egy komoly identitásválságot követően tért be zsidónak, majd vált ortodox rabbivá.[2])

A rabbi gyakorta visszatérő példájában a Tóra betűit a zenei hangjegyekhez hasonlítja: ahogy a hangjegyek nem jelentik a zenét magát, úgy a Héber Szentírás betűit sem szabad Isten aktuális szavának gondolnunk. Ahogy az egyes műveket is más-más módon szólaltatják meg a különböző egyéniséggel bíró – vagy akár különböző időpontokban ugyanazok a – zenészek, úgy a Tóra betűit, szavait is mindig inspiráltan, aktuálisan, belülről vezérelten, az egyes szituációkhoz szabva kell szóra bírni. Az inspirált, meglepetésekkel, érzelmekkel teli, őszinte zene pedig mindenki számára hívogató.

Cardozo polémiákkal és laudációkkal övezett könyve nem csak zsidó, hanem keresztény olvasók számára is elgondolkodtató lehet. Ugyanis egy olyan, a Tóráról, próféciákról szóló, izzó vitákkal teli, eltérő véleményeket megtűrő, merev teológia nélküli, profetikus, szenvedélyes, inspiráló, kreatív, bátor, a világ kultúrája ellen protestáló, s annak megváltásán tényked ő judaizmus után kiált, amely közegben, s amilyenként az 1. században a (zsidó)kereszténység is megszületett.[3]

Finta Szilvia

[1] Pl. „a makacskodó és engedetlen fiú" 5Móz 21:18–21 vö. bSzanh 71a („soha nem volt és soha nem lesz makacskodó és engedetlen fiú").

[2] Cardozo életéről bővebben lásd önvallomását: Cardozo, Nathan Lopes (2013): A Preview of Lonely but not Alone. A short spiritual autobiography. https://www.cardozoacademy.org/wp-content/uploads/2014/03/Lonely-But-Not-Alone--Feb2013.pdf (Utolsó letöltés: 2019.03.13. 9.46.)

[3] Véleményem szerint, amennyiben Cardozo erőfeszítései célt érnek, s társakra talál a judaizmuson belül, úgy akár a messiáshívő zsidó irányzattal is építő vitákba, kapcsolatba léphetnének a jelenleg őket elutasító judaista irányzatok. Cardozonak egyébként még a nemzetek fiaira is van gondja: számukra egy a Noé törvényein alapuló, új, a judaizmushoz némiképp hasonló vallást javasol (Cardozo 2013). Ez egy olyan tórai felvetés tulajdonképpen, melynek szellemében a Jézus követőivé lett nem zsidók ügyében az apostoli zsinaton hozott határozat is megszületett (vö. ApCsel 15. fej.).